

Một số yêu cầu nhằm đảm bảo tính liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học ở Học viện Báo chí và Tuyên truyền hiện nay

TS. NGUYỄN THỊ KHUYÊN

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: nguyengkhuynajc@gmail.com

Nhận ngày 11 tháng 11 năm 2024; chấp nhận đăng tháng 4 năm 2025.

Tóm tắt: Liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học ảnh hưởng rất lớn đến chất lượng công trình nghiên cứu nghiên cứu và uy tín của nhà khoa học, cũng như cơ sở đào tạo. Vi phạm liêm chính học thuật có biểu hiện đa dạng, phong phú, tinh vi và không ngừng biến đổi. Trong những năm gần đây, Học viện Báo chí và Tuyên truyền đã rất chú trọng và đạt được nhiều thành tựu trong hoạt động nghiên cứu khoa học. Để ngày càng đáp ứng hiệu quả các mặt công tác này trước yêu cầu mới, Học viện cần thực hiện một số giải pháp căn bản để tiếp tục nâng cao tính liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học.

Từ khóa: liêm chính học thuật; nhà khoa học; Học viện Báo chí và Tuyên truyền.

Abstract: Academic integrity in scientific research significantly affects the quality of research projects and the reputation of both individual researchers and academic institutions. Violations of academic integrity are increasingly diverse, sophisticated, and ever-changing. In recent years, the Academy of Journalism and Communication has paid special attention to scientific research and has achieved remarkable results. To continue meeting the growing demands of this field, the Academy must implement several fundamental measures to enhance academic integrity in scientific research.

Keywords: academic integrity; researcher; Academy of Journalism and Communication.

1. Quan niệm về liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học

Liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học là vấn đề được nhiều nhà khoa học quan tâm. Trong từ điển Oxford, liêm chính (integrity) có nghĩa là toàn bộ, trọn vẹn, không bị chia cắt, xâm phạm, là phẩm chất trung thực, đạo đức. Trong tiếng Việt, "liêm" là đức tính trong sạch, không tham lam của công cũng như của cải của người khác, là sự thanh khiết, không bụi bặm, nhơ bẩn. "Chính" là ngay thẳng, đúng đắn, chính trái với tà. Vậy liêm chính là một nội dung của đạo đức cá nhân, thể hiện sự ngay thẳng, chân thật, đúng đắn. Người có đạo đức liêm chính là người bảo vệ lẽ phải, không gian dối, thiên vị.

Liêm chính trong khoa học là tuân thủ những quy tắc, chuẩn mực chung áp dụng cho hoạt động nghiên cứu khoa học. Liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học là sự trung thực, ngay thẳng trong các hoạt động học thuật, bao gồm: trong nghiên cứu, giảng dạy, học tập và các hoạt động khác có liên quan.

Liêm chính học thuật đã bàn luận từ lâu trên thế giới. Thuật ngữ liêm chính học thuật (academic integrity) được khởi xướng lần đầu tiên bởi giáo sư (Donald McCabe), Trường Đại học Kinh doanh Rutgers trong một Báo cáo khảo sát "Gian lận trong các tổ chức học thuật: Một thập kỷ nghiên cứu" (Cheating in the Academic Institutions: A Decade of Research) đăng tải trên Tạp chí *Ethics & Behaviors* vào năm 2001⁽¹⁾. Cho đến nay, đã có rất nhiều các công trình nghiên cứu khác xoay quanh vấn đề liêm chính học thuật đã được nghiên cứu và công bố.

Liêm chính trong nghiên cứu khoa học là một trong những nội dung cơ bản của liêm chính học thuật nói chung. Tiến sĩ Ann Nichols - Casebolts, Phó Chủ tịch phụ trách phát triển nghiên cứu tại Văn phòng Nghiên cứu và Đổi mới của Đại học Virginia Commonwealth cho rằng: "Liêm chính trong nghiên cứu nghĩa là cam kết cá nhân (của nhà nghiên cứu) hướng đến các tiêu chuẩn thật thà về kiến thức và trách nhiệm cá nhân hàm chứa các tiêu chuẩn về tính tin

cây và hợp pháp^[2]. Ở quan niệm này chúng ta nhìn nhất liêm chính học thuật được hiểu là có cơ sở, đáng tin và đúng các quy định về nghiên cứu.

Đại học Hoa sen đã chỉ ra [Liêm chính học thuật là cách hành xử ngay thẳng và trong sạch trong hoạt động học thuật, gồm các hoạt động liên quan đến học tập, giảng dạy, nghiên cứu, cũng như các hoạt động sáng tác, sáng tạo khác^[3]].

Về vai trò của liêm chính học thuật. Tiến sĩ Michael B. Paulsen - giáo sư danh dự về giáo dục đại học và sinh viên tại Đại học Iowa (Mỹ) cho rằng: [tính trung thực là nền tảng căn bản của niềm tin công chúng vào toàn bộ hệ thống nghiên cứu học thuật,... là cơ sở để tiếp tục đầu tư vào nghiên cứu, cũng như để sử dụng các kết quả nghiên cứu trong việc ra quyết định^[4]].

Trên cơ sở các quan niệm khác nhau, liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học là sự trung thực trong các hoạt động nghiên cứu, lấy chuẩn mực đạo đức xã hội về khoa học làm nền tảng, thực hiện đúng quy định về hoạt động khoa học, vì mục tiêu đóng góp trong sáng, vô tư của khoa học cho sự phát triển kho tàng tri thức nhân loại. Đối với các nhà khoa học, liêm chính học thuật là nền tảng để họ khám phá tri thức mới, xây dựng và phát triển sự nghiệp nghiên cứu của họ. Đối với xã hội, liêm chính học thuật là con đường phát triển tri thức phục vụ sự phát triển của xã hội, của nhân loại.

2. Một số biểu hiện của vi phạm liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học và nguyên nhân

Thực hiện liêm chính học thuật trong nghiên cứu thể hiện trong suốt quá trình nghiên cứu, từ việc xác định hướng nghiên cứu, mục tiêu nghiên cứu, các hoạt động nghiên cứu, viết báo cáo và công bố kết quả nghiên cứu. Vi phạm liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học vô cùng đa dạng, trong đó phải kể đến các biểu hiện cụ thể như:

Một là, đưa tên những người không tham gia vào quá trình nghiên cứu làm tác giả, đồng tác giả công trình. Những người không tham gia nghiên cứu do chưa đủ nguồn lực, chưa đủ năng lực nên không đóng góp cho quá trình nghiên cứu. Tuy nhiên, vì một lý do nào đó, họ được ghi danh trong một công trình nghiên cứu. Hiện tượng này để lại hệ lụy tiêu cực cho người được ghi danh không, cho nhà khoa học chân chính có tham gia và không tham gia nghiên cứu và

cho cả xã hội. Khi cá nhân không tham gia nghiên cứu nhưng được ghi danh trong kết quả nghiên cứu, cá nhân có thể đạt được một số mục đích mà họ mưu cầu. Tuy nhiên, họ dễ ảo tưởng về năng lực của bản thân, dễ sai sót và mất uy tín. Hiện tượng này phản cảm, làm mất động lực nghiên cứu ở các nhà nghiên cứu chân chính. Tập thể và xã hội có thể đánh giá, đề bạt, bổ nhiệm, giao nhiệm vụ, khen thưởng dựa trên những căn cứ không trung thực, ảnh hưởng đến uy tín chung của tập thể và xã hội.

Hai là, đạo văn. Nhà nghiên cứu thiếu chủ động, sáng tạo trong nghiên cứu, sao chép ý tưởng, kết quả nghiên cứu của người khác hoặc của trí tuệ nhân tạo (AI), cố tình coi đó là kết quả nghiên cứu của mình. Lấy ý tưởng, ngôn ngữ, cách diễn đạt của người khác, của trí tuệ nhân tạo mà không trích dẫn nguồn thì đó là hiện tượng thiếu trung thực, ăn cắp trong nghiên cứu. Vi phạm này làm triệt tiêu tính sáng tạo trong nghiên cứu. Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, với cơ sở dữ liệu lớn, các phần mềm chống đạo văn ra đời, phần nào đã hạn chế hiện tượng này. Sự ra đời của trí tuệ nhân tạo, các ứng dụng như Chat GPT, Merlin và các chatbot khác giúp các nhà nghiên cứu có thể tham khảo những tri thức do trí tuệ nhân tạo tổng hợp ra, để phát triển tư duy và năng lực nghiên cứu của mình. Mặt khác, trí tuệ nhân tạo làm xuất hiện nguy cơ lười nhác, sao chép y nguyên AI mà vẫn tránh được quét đạo văn là thách thức trong công tác quản lý khoa học hiện nay.

Ba là, làm hộ/làm thuê các nhiệm vụ khoa học. Với từ khóa [làm thuê luận văn, luận án] trong mục tìm kiếm trên Google, thu về khoảng 23.400.000 kết quả (0,17 giây), đó là một biểu hiện cụ thể vi phạm này trong thực tế. Đối với các nhà khoa học, công trình công bố là ghi nhận cho một quá trình trưởng thành trên con đường học tập, nghiên cứu của họ. Nếu người học, nhà nghiên cứu không tự mình thực hiện, mà thuê mướn, nhờ làm hộ, thì chứng nhận, bằng cấp nhận được không tương ứng với sự trưởng thành, trình độ của bản thân. Gây nguy hại nhiều cho cá nhân, tổ chức và xã hội.

Bốn là, sử dụng công trình nghiên cứu của cả nhóm cho mục đích cá nhân mà chưa có sự đồng ý của nhóm nghiên cứu. Nhóm nghiên cứu là một hình thức phối hợp hiệu quả để triển khai những nhiệm vụ nghiên cứu khoa học. Sản phẩm khoa học là kết quả

trí tuệ chung của cả nhóm. Tuy nhiên, nhiều lúc, nhiều nơi, cá nhân một thành viên sử dụng kết quả nghiên cứu của cả nhóm để ghi nhận thành tựu nghiên cứu của cá nhân khi chưa có sự đồng thuận của nhóm nghiên cứu, gây mâu thuẫn, đánh giá nhìn nhận sai sự thật về kết quả nghiên cứu.

Năm là, bịa đặt, sử dụng số liệu giả trong báo cáo kết quả nghiên cứu. Để minh chứng cho những kết luận khoa học cần có những thông tin, tư liệu, số liệu. Đôi khi, số liệu không phù hợp với giả thiết nghiên cứu đặt ra, hoặc không tìm được số liệu để minh chứng, để hoàn thành nghiên cứu, các tác giả bịa số liệu, chỉnh sửa số liệu cho phù hợp với ý đồ của mình trong công trình nghiên cứu. Thực trạng đó làm sai lệch kết quả nghiên cứu, có thể ảnh hưởng tiêu cực đến quá trình ứng dụng nghiên cứu vào thực tiễn.

Một số nguyên nhân dẫn đến những biểu hiện vi phạm liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học như sau: (1) Một số nhà khoa học chưa nhận thức được đầy đủ về ý nghĩa và sự cần thiết phải thực hiện liêm chính trong nghiên cứu. Chưa thấy được giá trị của việc ngay thẳng, trung thực trong nghiên cứu khoa học là con đường thúc đẩy bản thân phát triển bền vững nhất. (2) Các công cụ quản lý hoạt động khoa học còn chưa hiện đại, công tác quản lý khoa học đang còn mang tính thủ công. Hệ thống dữ liệu chưa đồng bộ, còn tạo kẽ hở và hy vọng cho một số biểu hiện không liêm chính trong nghiên cứu khoa học. (3) Chế tài xử lý những vi phạm về liêm chính học thuật với tất cả các đối tượng liên quan chưa đủ mạnh. (4) Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, sự phát triển của Internet, dữ liệu lớn giúp cho bất kỳ ai có thể tìm kiếm thông tin dễ dàng. Với một chủ đề nghiên cứu, hàng vạn các công trình nghiên cứu có liên quan ở trong và ngoài nước sẽ được tìm thấy trong vài giây. Thực tế này tạo ra những cơ hội để các nhà nghiên cứu tập hợp tri thức, phục vụ nghiên cứu và phát hiện ra những vấn đề khoa học mới. Đồng thời, thực tế đó cũng đưa đến các nhà khoa học trẻ dễ dàng sử dụng những thành quả khoa học của người khác, thay tên, đổi họ thành sản phẩm của mình. (5) Trong nền kinh tế thị trường, có cung thì ắt có cầu, có người muốn thuê, mua các công trình khoa học thì ắt sẽ có người làm thuê, người bán những công trình khoa học đã được công bố với phiên bản dễ sao chép nhất. Thị trường luận văn, luận án, tiểu luận, bài báo

và nhiều ấn phẩm khoa học khác vẫn hoạt động sôi động, công khai trên các website mà chưa có sự quản lý. (6) Một số nhà khoa học gặp khó khăn trong tìm hướng nghiên cứu mới. Hiện nay, khoa học công nghệ có tốc độ phát triển như vũ bão, hoạt động nghiên cứu khoa học với vai trò đặc biệt quan trọng, cung cấp luận cứ khoa học để tăng năng suất lao động, nâng cao hiệu quả kinh tế xã hội của mọi hoạt động, người người, nhà nhà, mọi tổ chức, mọi quốc gia đều chú trọng cho nghiên cứu khoa học. Trong bối cảnh đó, tìm ra hướng đi mới, khác biệt lớn là không hề dễ dàng.

Tóm lại, những biểu hiện vi phạm tính liêm chính trong nghiên cứu khoa học vô cùng đa dạng, trên đây là một số biểu hiện tập trung và một số kiến giải về nguyên nhân. Các nhà khoa học, các cơ quan chủ quan nghiên cứu cần nhận diện rõ để có những hoạt động thiết thực, hiệu quả nhằm nâng cao tính liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học.

3. Một số định hướng nâng cao tính liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học ở Học viện Báo chí và Tuyên truyền trong thời gian tới

Học viện Báo chí và Tuyên truyền có lực lượng nghiên cứu khoa học hùng hậu với 415 cán bộ, giảng viên và hơn 10 ngàn sinh viên, học viên. Các hướng nghiên cứu tập trung vào các mảng khoa học xã hội nhân văn như: triết học, kinh tế chính trị, quản lý kinh tế, chính trị học, báo chí, truyền thông, xuất bản, xã hội học và nhiều chuyên ngành hẹp khác. Đa phần các nhà khoa học có tuổi đời trẻ có nhiều thế mạnh về năng lực sáng tạo, đột phá, công nghệ trong nghiên cứu.

Thực hiện chủ trương của Đảng và Nhà nước trong việc nâng cao năng lực khoa học công nghệ quốc gia, gắn với sứ mệnh, tầm nhìn và chiến lược phát triển của Học viện, công tác nghiên cứu khoa học được đặc biệt coi trọng. Học viện đã tập trung, ưu tiên nguồn lực cho việc đẩy mạnh nghiên cứu, triển khai đồng bộ, có hiệu quả hệ thống các đề tài nghiên cứu khoa học xây dựng hệ thống giáo trình, tài liệu tham khảo phục vụ đắc lực cho đào tạo đại học và sau đại học. Chất lượng các đề tài được nâng lên rõ rệt⁽⁵⁾.

Quản lý khoa học không ngừng hoàn thiện, tính liêm chính học thuật trong nghiên cứu ngày càng được tăng cường. Quy trình kiểm tra, chống đạo văn được thực hiện chặt chẽ trước, trong và sau nghiệm

thu các sản phẩm nghiên cứu. Học viện đã đầu tư hệ thống phần mềm quét đạo văn với cơ sở dữ liệu lớn, hoạt động đồng bộ, hiệu quả. Việc rà soát hợp đồng nghiên cứu, phê duyệt thuyết minh và thành viên đề tài được thực hiện thống nhất từ khi xây dựng thuyết minh đến nghiệm thu sản phẩm đảm bảo tính chặt chẽ, khắc phục những biểu hiện tiêu cực về liêm chính khoa học như trên ở Học viện. Một trong những hoạt động quản lý có ý nghĩa ngăn chặn từ xa hiện tượng vi phạm liêm chính học thuật trong nghiên cứu ở Học viện đã thành lập hội đồng kiểm tra tiến độ đề tài khoa học các cấp, 2 đợt/năm. Việc đảm bảo kỷ cương, kỷ luật trong thực hiện đề tài khoa học được tăng cường. Các đơn vị, chủ nhiệm đề tài đã thực hiện nghiêm túc quy định về tiến độ nộp đề tài. Công tác nghiệm thu được thực hiện theo đúng quy trình, quy định, chất lượng các đề tài được đánh giá đầy đủ, công tâm, khách quan. Các chủ nhiệm đề tài và nhóm nghiên cứu đã tiếp thu đầy đủ ý kiến nhận xét của hội đồng, nỗ lực chỉnh lý đề tài để đạt chất lượng tốt nhất.

Trong thời gian tới, để nâng cao tính liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học, Học viện cần chú trọng một số giải pháp sau:

Một là, nâng cao nhận thức về bản chất, vai trò của thực hiện liêm chính học thuật trong nghiên cứu. Giúp các nhà nghiên cứu, đặc biệt là đội ngũ cán bộ nghiên cứu trẻ khám phá được những ý nghĩa to lớn của việc đảm bảo liêm chính học thuật với sự phát triển sự nghiệp của bản thân, với cơ quan và với xã hội. Nhà nghiên cứu cần nhận diện rõ những biểu hiện cụ thể của vi phạm liêm chính học thuật trong nghiên cứu, tránh để tình trạng có thể vi phạm mà không biết. Cùng với đó, nhà nghiên cứu cần hiểu rõ tác hại, hậu quả mà họ, tổ chức của họ và xã hội phải gánh chịu khi vi phạm liêm chính học thuật trong quá trình nghiên cứu.

Hai là, tăng cường hỗ trợ, phối hợp nghiên cứu giữa các nhà khoa học, nhà nghiên cứu giàu kinh nghiệm hỗ trợ các nhà khoa học trẻ, học viên, sinh viên nghiên cứu. Chỉ ra phương cách để giúp các nhà khoa học vượt qua khó khăn trong nghiên cứu, phát triển năng lực nghiên cứu toàn diện, chủ động thực hiện liêm chính khoa học để bảo vệ những thành quả nghiên cứu của mình.

Ba là, xây dựng quy định về liêm chính học thuật trong nghiên cứu của Học viện. Trong cơ chế đó có

giúp đỡ về vật chất, tinh thần, phương pháp luận nghiên cứu để các nhà khoa học tự tin trên con đường khoa học. Đồng thời, cơ chế cần thể hiện rõ những hình phạt cho các loại vi phạm liêm chính học thuật có thể xảy ra. Qua đó quy định là khuôn thước định hướng hoạt động nghiên cứu khoa học của của các nhà khoa học trẻ đi đúng hướng liêm chính học thuật. Tăng cường an ninh mạng, ngăn chặn tính phổ biến của các website mua bán sản phẩm nghiên cứu. Ngăn chặn hiện tượng sử dụng công trình khoa học trái phép, sách phôi tô lậu nhồn nhíp ở ngay các quán phở tô quanh Học viện.

Bốn là, đầu tư phát triển và hoàn thiện hệ thống công cụ kỹ thuật để kiểm soát tình trạng vi phạm liêm chính học thuật trong nghiên cứu. Phần mềm quét trùng lặp cần được cập nhật bổ sung dữ liệu để đảm bảo kiểm soát tốt tỷ lệ trùng lặp. Kiểm soát hoạt động phân công phối hợp trong thực hiện nhiệm vụ khoa học, tránh tình trạng mượn tên, gửi tên trong các công trình nghiên cứu.

Liêm chính học thuật trong nghiên cứu khoa học cần được tăng cường ở mọi chủ thể nghiên cứu. Tăng cường liêm chính học thuật trong nghiên cứu là một trong những giải pháp quan trọng để tạo ra các nhà khoa học giàu sáng tạo, trung thực, khách quan, công bằng trong nghiên cứu. Từ đó tạo ra những công trình nghiên cứu có ý nghĩa tích cực với sự phát triển của Học viện, của đất nước và của nhân loại./.

(1) Bộ Chính trị (2024), *Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia*, tr.1.

(2) Donald L. McCabe, Linda Klebe, Kenneth D. Butterfield: *Cheating in Academic Institutions: A Decade of Research* (Gian lận trong các tổ chức học thuật: Một thập kỷ nghiên cứu), *Ethics & Behaviors*, 11(3), 219-232 Copyright © 2001, Lawrence Erlbaum Associates, Inc, https://www.researchgate.net/publication/228603457_Cheating_in_Academic_Institutions_A_Decade_of_Research.

(3) Ann Nichols-Casebolts: *Research Integrity and Responsible Conduct of Research*, Oxford University Press, 2012, tr.2.

(4) Đại học Hoa Sen: *Quy định về liêm chính học thuật (ban hành theo Quyết định số 1741/QĐ-BGH, ngày 28/10/2013, của Hiệu trưởng Trường Đại học Hoa Sen): Khoản 2, Điều 2, Chương I.*

(5) Michael B. Paulsen (ed): *Higher Education: Handbook of Theory and Research*, Vol 28, Springer 2013, tr.217, theo http://biblioteca.ucv.cl/site/colecciones/manuales_u/pga_16080_5.pdf.